

## SOSIALIDEMOKRAATTIEN VASTAUKSET HALLITUSTUNNUSTELIJAN KYSYMYKSIIN

### **1. Mitkä ovat ne keskeiset yhteiskunnalliset muutokset, joita seuraavan hallituksen pitäisi mielestänne saada aikaan?**

Seuraavan hallituksen tärkein tehtävä on toteuttaa politiikkaa, jolla varmistetaan siirtymä kohti sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävää ilmastoneutraalia hyvinvointivaltiota.

Tärkeimpiä keinoja tämän tavoitteen saavuttamisessa ovat muun muassa ilmastopolitiikan kunnianhimon takaaminen, työllisyyden ja työelämän sääntöjen vahvistaminen, suomalaisten koulutus- ja osaamistason nostaminen, sosiaali- ja terveyspalveluiden turvaaminen, vihreän siirtymän investointien sekä kasvun takaaminen, luontokadon pysäyttäminen sekä verojärjestelmän uudistaminen nykyistä kannustavamaksi samalla, kun Suomi toteuttaa vakaata ulko- ja turvallisuus- sekä EU-politiikkaa.

### **2. Yhdyttekö valtiovarainministeriön virkamiespuheenvuoron 8.12.2022 esittämään tilannekuvaan Suomen taloudellisesta tilasta ja julkisen talouden sopeuttamistarpeesta? Sitoudutteko valtiovarainministeriön virkatyönä esittämään julkisen talouden tasapainottamisen mittaluokkaan tulevalla vaalikaudella? Millä keinoilla olette valmiita tasapainottamaan julkista taloutta?**

SDP jakaa huolen hyvinvointivaltion rahoitus pohjan tulevaisuudesta. Sen vuoksi SDP haluaa vauhdittaa talouskasvua, vahvistaa julkista taloutta ja kääntää velkasuhteen laskuun.

Julkisen talouden sopeutustarve on kiinteästi yhteydessä talouskasvun tasoon, mikä korostaa entistäkin voimakkaamman ja tuloksellisemman kasvupolitiikan tärkeyttä. Samalla hyvinvointivaltion keskeiset palvelut sekä ihmisten toimeentulon takaavat etuudet on turvattava.

Palveluiden ja toimeentulon takaava julkisen talouden kestävyys on varmistettava tällä vaalikaudella käynnistettävällä, useamman vaalikauden mittaisella ohjelmalla. Paras keino julkisen talouden vahvistamiseen on vauhdittaa ekologisesti ja sosiaalisesti kestävää talouskasvua rakenneuudistuksilla. Toisin sanoen parantaa tuottavuutta, nostaa työllisyyttä ja pitää huolta nykyisestä työvoimasta sekä edistää kestävää työperäistä maahanmuuttoa.

SDP on valmis tavoittelemaan vähintään 2 prosentin vuotuista kestävää kasvua. Tähän päästään pitämällä kiinni sovitusta tavoitteesta nostaa panostukset tutkimukseen, kehitykseen ja innovaatiotoimintaan 4 prosentin tasolle suhteutettuna bruttokansantuotteeseen, nostamalla koulutusastetta ja korkeakoulutettujen osuutta 60 prosenttiin sekä etenemällä kohti 80 % työllisyystavoitetta. Tuottavuuskasvua edistetään myös työ- ja elinkeinoministeriön maaliskuussa 2023 julkaiseman Suomen suunta -raportin linjausten pohjalta.

Suorat sopeutustoimet pitää mitoittaa ja aikatauluttaa siten, että valittu sopeutustahti ei tarpeettomasti hidasta talouskasvua ja sitä kautta heikennä julkista taloutta. Sopeutus on rytmitettävä suhdannekehityksen mukaan siten, että se ei vahvista laskusuhdannetta ja vaaranna työllisyyttä. Suomen pitää pystyä myös reagoimaan mahdollisiin tuleviin kriiseihin ja talouden häiriöihin sekä inflaatioon.

Kasvu- ja työllisyystavoitteet yhdessä suorien sopeutustoimien kanssa vahvistaisivat julkista taloutta yhteensä 3,5 – 6 miljardilla eurolla. Suorat sopeutustoimet on mitoitettava siten, että ne voidaan toteuttaa oikeudenmukaisesti vaarantamatta talouskasvua.

SDP on valmis etsimään menosopeutusratkaisuja esimerkiksi uudistamalla julkisten hankintojen prosesseja, tehostamalla julkista hallintoa ja karsimalla yritystukia. Lisäksi voidaan esimerkiksi kehittää kotihoidontukea joustavammaksi ja lyhyemmäksi sekä saavuttaa kulujen vähentymistä työkyvyttömyyden ennaltaehkäisyllä.

Sopeutustoimet tulee toteuttaa oikeudenmukaisesti siten, että maksukykyisimmät kantavat suuremman vastuun. Se onnistuu ennen muuta verotuksen keinoin muun muun muassa tiivistämällä pääomien veropohjaa ja puuttumalla kohtuuttomiin veroetuihin. Samalla kasvun edellytyksistä tulee huolehtia koulutusta ja osaamistasoa vahvistamalla sekä sosiaali- ja terveyspalveluiden ja sosiaaliturvan tason turvaamisella.

### **3. Miten edistäisitte verotuksen kannustavuutta? Mitkä ovat tärkeimmät tavoitteenne verotuksen kehittämisessä?**

SDP tavoittelee verotuksen oikeudenmukaisuuden vahvistamista ja veropohjien tiivistämistä julkisen talouden kestävyiden sekä verojärjestelmän kannustimien vahvistamiseksi.

Näitä tavoitteita on mahdollista edistää tiivistämällä pääomien veropohjia, puuttumalla verovälttelyyn ja karsimalla verotukia. Oikea kannustinvaikutus syntyy, kun verotus on mahdollisimman neutraali eli verotus ei ole taloudellisen toiminnan optimoinnin peruste. Useimmat verotuksen asiantuntijat ovat lähtökohdista ja keinoista samaa mieltä. Neutraalin verotuksen ohella ilmastonmuutoksen ja luontokadon torjunta vaatii hinta- ja vero-ohjausta. Kestävän kehityksen verouudistus on myös kansainvälisen yhteistyön keskeisiä tavoitteita.

SDP ei tavoittele pieni- ja keskituloisten palkansaajien, yrittäjien tai eläkeläisten tuloverotuksen kiristämistä. Sen sijaan veropohjaa tiivistämällä ja laventamalla voidaan taloustilanteen salliessa tehdä tilaa pienten palkka- yrittäjä-, ja eläketulojen verotuksen ja muiden pakollisten maksujen kevennyksille, jotka entisestään parantaisivat työnteon kannustimia ja supistaisivat tuloeroja.

Verotuloja tulee kerätä lisää ennen muuta niiltä, joilla on varaa maksaa enemmän ja joiden verotus on tällä hetkellä alempaa kuin muilla saman verran tuloa saavilla. Lisäksi pääomatulojen verotuksen uudistuksilla voidaan tukea pääomien ohjautumista entistä voimakkaammin investointeihin ja koko kansantalouden kasvua vahvistaviin toimiin.

Veropohjaa on mahdollista tiivistää esimerkiksi toteuttamalla arvonnousuvero myös yksityishenkilöille, uudistamalla listaamattomien yhtiöiden osinkoverotusta asiantuntijoiden suositusten mukaisesti, torjumalla kansainvälistä verovälttelyä muun muassa tiukentamalla korkovähennysrajoitusta, kohdistamalla verovapaiden yhteisöjen osinkoihin lähdeveroa, toteuttamalla rahoitustoimintaveron muiden Pohjoismaiden tapaan ja varmistamalla kiinteistösijoitusrahastojen voittojen verotus Suomessa. Myös vakuutuskuorien verotusta on syytä tarkastella, jotta pääomatuloista maksettaisiin veroa muiden tulojen tapaan kaikissa tilanteissa. Monikansallisten yritysten aggressiiviseen verosuunnitteluun puuttumisella voidaan edistää voittojen suuntautumista investointeihin.

Verotusta tarvitaan jatkossakin tuotannon ja kulutuksen uudistamiseen kestäväksi. Sillä vastataan osaltaan ilmastonmuutokseen, luontokatoon sekä luodaan edellytyksiä reilummalle työelämälle, terveyttä edistävälle valinnoille, kestäväälle yritystoiminnalle ja teknologian hyödyntämiselle. Reilun verotuksen merkitys korostuu ekologisessa siirtymässä, sillä muutos kohdistuu raskaammin pienituloisiin ja kohtelee alueita eri tavoin. Liikenteen ja päästöjen verotuksen muutoksilla ei tavoitella ensisijaisesti lisää verotuloja vaan kestävien valintojen tukemista. Taloudellinen tai alueellinen eriarvoisuus eivät saa kasvaa. Verotus ei saa johtaa kohtuuttomaan liikkumisen, asumisen tai elintarvikkeiden hintojen nousuun.

**4. Oletteko valmiita sitoutumaan siihen, että seuraava hallitus asettaa julkista taloutta vahvistavien työllisyystoimien tavoitteeksi 100 000 uutta työllistä? Mitkä ovat tärkeimmät keinonne julkista taloutta vahvistaviksi työllisyystoimiksi? Millaisiin keinoihin olette valmiita työmarkkinoiden uudistamiseksi ja sopimisen vapauden edistämiseksi?**

SDP on valmis sitoutumaan 80 prosentin työllisyysasteen tavoitteluun. Sen jälkeen on tavoiteltava etenemistä kohti täystyöllisyyttä eli tilannetta, jossa työttömyysaste on selvästi alle 5 prosenttia. Työllisyysasteen nousu 80 prosenttiin vahvistaisi julkista taloutta noin 3 miljardin euron verran ja laskisi julkisen velan suhdetta bruttokansantuotteeseen nykyistä huomattavasti alemmalle tasolle 2030-luvulla.

Työllisyysasteen nostamiseksi tarvitaan edelleen talouskasvua, jatkuvaan oppimiseen ja osaamiseen panostamista, nuorten hyvinvoinnin vahvistamista, työperäisen maahanmuuton kasvattamista sekä maahanmuuttajien kotoutumisen ja kielikoulutuksen lisäämistä, työhyvinvoinnin kehittämistä ja toimivia kuntoutus- ja terveyspalveluita terveyssyistä työttömiksi ajautuneille.

Työelämän uudistusten valmisteleminen yhteistyössä työmarkkinaosapuolien kanssa on SDP:lle tärkeä lähtökohta. Tutkimusten mukaan toimivat sopimusjärjestelmät parantavat tuottavuutta, lisäävät työyhteisöjen hyvinvointia ja työmarkkinarauhaa.

SDP katsoo, että suomalainen sopimusyhteiskunta kaipaava vahvistusta. Pohjoismaista työmarkkinamallia on mahdollista turvata esimerkiksi laventamalla yleissitovuuden kriteereitä ja vahvistamalla yleissitovien työehtosopimusten sitovuutta sekä kehittämällä työelämää joustavampaan, työntekijöiden hyvinvointia parantavaan suuntaan. Sopimisen vapautta on

mahdollista edistää esimerkiksi luomalla mahdollisuuksia valtakunnallisiin työehtosopimuksiin perustuvaan paikalliseen sopimiseen. Työelämän pelisääntöjen noudattamista tulee vahvistaa säätämällä ammattiliitoille kanneoikeus.

### **5. Miten vastaisitte laaja-alaiseen työvoimapulaan Suomessa? Millä keinoin lisäisitte kansainvälistä rekrytointia työvoiman saatavuuden turvaamiseksi?**

Työvoimapulaan tulee vastata kokonaisvaltaisesti nostamalla suomalaisten osaamistasoa, parantamalla työoloja, vähentämällä sairausperustaisia poissaoloja, tehostamalla kansainvälistä rekrytointia ja lisäämällä työperäistä maahanmuuttoa sekä nostamalla erityisesti osatyökykyisten työllisyysastetta.

Työllisyyspalvelut ovat avainasemassa muiden Pohjoismaiden korkeampaan työllisyysasteeseen johtaneessa työllisyyspolitiikassa. Siksi on tärkeää jatkaa päättäneellä hallituskaudella tehtyä työtä yksilöllisten työvoimapalvelujen kehittämisessä. Palvelujen pitää huomioida entistä paremmin erilaisten työntekijä- ja työnantajaryhmien erityispiirteet, kuten esimerkiksi luovilla aloilla työskentelevät ja yksinyrittäjät. Työllisyyspalveluiden siirtyessä kunnille pitää turvata niiden toimintaresurssit.

Peruskoulua on kehitettävä niin, että jokainen saa hyvät perustiedot ja taidot. Toisen asteen koulutuksessa on vahvistettava työssäoppimis- ja oppisopimuskoulutusta. Uudelleen koulutautujille ja alanvaihtajille on suunnattava aikuiskoulutustukea ja oppisopimuskoulutusta. Nuorten mielenterveyden hoitoon on kiinnitettävä erityistä huomiota.

Työelämän tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta tulee vahvistaa torjumalla syrjintää, lisäämällä työelämän joustavuutta ja luomalla perheystävällisempää työelämää. Työn vetovoimaa lisäävät modernit työolot, joissa tarkoituksenmukaisella, monipuolisella teknologialla ja digitaalisilla palveluilla voidaan osaltaan parantaa työntekijöiden jaksamista ja palveluiden vaikuttavuutta. Työoloja, johtamista ja työhyvinvointia on kehitettävä.

Suomi tarvitsee työperäistä maahanmuuttoa, jolla vastataan osaavan työvoiman tarpeeseen ja vahvistetaan kasvun mahdollisuuksia. Tarvitsemme enemmän aloitteellisuutta ja osaamista kansainväliseen rekrytointiin osaajien houkuttelemiseksi Suomeen. Suomi tarvitsee lisää kansainvälisiä opiskelijoita, jotka jäävät tänne myös töihin. Viranomaisasioinnin ja palveluiden piiriin pääsemisen tulee olla nykyistä nopeampaa. Perheenyhdistämistä on sujuvoitettava ja perheiden kotoutumiseen on tarjottava aktiivista tukea. Vanhempien kielenopetuksen ja lasten varhaiskasvatuksen tai koulunkäynnin yhdistävästä toiminnasta on luotava valtakunnallinen toimintamalli. Työvoiman saatavuusharkintaa tulee jatkossakin käyttää kohdentamaan kansainvälinen rekrytointi erityisesti aloille, joilla on pulaa työvoimasta.

## **6. Mitkä ovat tärkeimmät keinonne sosiaali- ja terveystalouden hoitojonojen purkamiseen? Mitkä ovat tärkeimmät keinonne hoitajapulan ratkaisuun?**

Erityisesti koronaviruspandemian seurauksena muodostunut hoitovelka ja hoitojonot koskettavat tällä hetkellä kaikkia Euroopan maita. Hoitoon pääsyn varmistaminen, hoitovelan purkamisen jatkaminen ja henkilöstöpulan ratkaiseminen ovat alkavan hallituskauden keskeisimpiä haasteita.

Hoitajapulaan on mahdollista vastata esimerkiksi huolehtimalla sote-henkilöstön riittävästä koulutusmääristä niin uusien aloituspaikkojen kuin muunto- ja täydennyskoulutuksen osalta, uudistamalla työnjakoa ja työn organisoimista koulutusta vastaavan työn tekemisen varmistamiseksi, vähentämällä henkilökunnan sairauspoissaoloja työhyvinvointiin panostamalla, hyödyntämällä teknologisia ja digitaalisia ratkaisuja monipuolisesti sekä investoimalla alan houkuttelevuuteen esimerkiksi parantamalla työssä kehittyminen- ja etenemismahdollisuuksia sekä johtamista.

Työnjaon ja tehtävärakenteen kehittämisessä on jatkossakin tärkeää, että sote-ammattihenkilöiden työ kohdennetaan kunkin ammattiryhmän koulutusta vastaaviin tehtäviin. Hoitotakuun sekä hoitajamitoituksen toteutumiselle ja jonojen purkamiselle on tarjottava aidosti toimivat edellytykset hyvinvointialueilla turvaamalla niiden rahoitus kokonaisuudessaan. Samalla alueiden aloitukselle on annettava riittävä työrauha.

Hyödynnettäessä yksityistä palvelutuotantoa osana julkisesti järjestettyä sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja hoitojonojen purkamista, on palveluiden oltava saatavilla samoilla ehdoilla ja samansuuruisilla asiakasmaksuilla.

## **7. Mitä keinoja käyttäisitte vanhuspalveluiden kriisin ratkaisemiseksi ja inhimillisen hoivan turvaamiseksi kaikille ikääntyneille?**

SDP katsoo, että arvokas vanhuus on perusoikeus, jonka turvaaminen on hyvinvointivaltion ydintehtäviä. Keskeisimpiä keinoja tässä työssä ovat hyvinvointialueiden resurssien ja työrauhan turvaaminen, henkilöstöpulan ratkaiseminen sekä omaishoidon kehittäminen. Hyvinvointialueiden aidot edellytykset hoitaa lakisääteisiä tehtäviään on turvattava samalla, kun aloittaneille alueille annetaan työrauhaa. Laadukkaiden ja ihmisarvoisten vanhuspalveluiden takaamisessa kasvavalle vanhusväestölle henkilöstön saatavuus ja riittävyys on keskeisessä roolissa. Omaishoitajien työtä on tuettava esimerkiksi vahvistamalla omaishoitajien oikeutta omaishoitosopimukseen ja yhdenmukaistamalla omaishoidontuen saamisen kriteereitä.

## **8. Miten vahvistaisitte lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia? Miten torjuisitte nuorten syrjäytymistä?**

SDP haluaa rakentaa Suomesta maailman parhaan maan lapsille ja perheille. Tavoitteessa onnistuminen edellyttää kokonaisvaltaista hyvinvoinnin lisäämistä ja eriarvoisuuteen puuttumista.

Keinoja lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin vahvistamiseen sekä syrjäytymisen torjuntaan ovat esimerkiksi lapsiperheköyhyyden vähentäminen, koulutuksen ja kasvatuksen laadun turvaaminen, harrastusmahdollisuuksien parantaminen, mielenterveysongelmien ehkäisy ja hoito sekä lastensuojelun vahvistaminen.

Köyhyys heikentää lasten ja perheiden hyvinvointia. Köyhyyden periytymisen katkaisemiseksi lapsiperheiden riittävän toimeentulon turvaaminen ja lapsiperheköyhyyden vähentäminen on nostettava painopisteeksi sosiaaliturvan kehittämisessä. Päiväkotien, koulujen ja oppilaitosten tulee olla paikkoja, jotka toimivat moniammatillisesti lapsen tukena kasvulle ja oppimiselle koko lapsuuden ajan.

Harrastukset ovat elintärkeitä lasten ja nuorten hyvinvoinnin kannalta. SDP haluaa uudistaa koulupäivän rakennetta siirtymällä joustavaan koulupäivään, jossa on mukana maksutonta kerho- ja harrastustoimintaa.

Mielenterveyden ongelmien ehkäisy ja hoito ovat avainasemassa lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin kehittämisessä. SDP:n päämääränä on, että seitsemän päivän hoitotakuu kattaa kaikki mielenterveyden ongelmat ja hoitoon pääsee viikossa kaikkialla Suomessa.

Mielenterveyden ongelmiin puuttuminen edellyttää myös muita keinoja kuten esimerkiksi hoitoketjujen sujuvoittamista sekä parhaiden toimintamallien käyttöönottoa koko maassa, riittävät resurssit varmistaen.

Lastensuojelun painopistettä siirrettävä vahvoihin peruspalveluihin korjaavien toimien sijaan. Lapsiperheiden tukea on kohdennettava kokonaisvaltaisesti elämänkaarisen kehityksen näkökulmasta. Palveluiden kokonaisvaltaisuus varmistaa myös sen, että huomio kiinnitetään erityisesti niihin lapsiin, nuoriin ja perheisiin, jotka ovat vaarassa jäädä syrjään.

Lapsistrategian keskeisten linjausten mukaisesti tulee lapsivaikutusten arviointi, lapsibudjetointi ja lasten ja nuorten osallisuus vakiinnuttaa osaksi valtiovallan, kuntien ja hyvinvointialueiden toimintaa.

## **9. Miten huomioisitte eläkeläiset paremmin aktiivisena voimavarana yhteiskunnan rakentamisessa?**

SDP katsoo, että yhteiskunnan on hyödynnettävä ikääntyneille kertynyttä osaamista, kokemustietoa ja -taitoa ja heidän elämänviisauttaan entistä paremmin. Tämä voi toteutua muun muassa eläkeläisten korkeamman työssäkäyntiasteen kautta.

Entistä suuremmalla osalla ikääntyneistä on vielä eläkeiän saavutettuaan työ- ja toimintakykyä sekä motivaatiota jatkaa työelämässä. Eläkeiässä työn on oltava joustavaa ja sen tulee huomioida ihmisen omat valmiudet ja toiveet. Ikääntyneiden työurien pidentämisessä keskeisiä tekijöitä ovat terveys ja työkyky, työn merkitys, riittävä tulo, merkitykselliset ihmissuhteet ja tuki työyhteisössä, yksilöllisesti räätälöidyt työjärjestelyt sekä organisaation tuki ja tunnustus. Esimerkiksi mahdollisuus joustaviin työaikoihin ja siirtyminen vähemmän fyysisesti ja henkisesti kuormittaviin työtehtäviin edistivät työurien pidentämistä. Ikääntyvien työntekijöiden työkyvyn ylläpitoon kannattaa panostaa.

Työurien pidentäminen edellyttää hyvää johtamista, joustavia työjärjestelyjä, joissa huomioidaan työntekijän tarpeet. Esimerkiksi osa-aikatyöhön siirtymisen helpottaminen työuran loppupäässä auttaisi jaksamaan pidempään työelämässä.

SDP haluaa tehdä työnteosta vanhuuseläkkeellä aiempaa kannustavampaa. Eläkeläisten tulojen yhteensovitus on mahdollistettava nykyistä paremmin.

Työolojen ja työhyvinvoinnin parantaminen motivoi ja auttaa ikääntyvää työntekijää jatkamaan työssä. Johtamisessa on otettava huomioon ikääntymiseen liittyvät tekijät niin, että työntekijä voi saavuttaa sekä organisaation että omat tavoitteensa.

## **10. Millä keinoin nostaisitte suomalaisten osaamis- ja koulutustasoa? Millä keinoin vahvistaisitte varhaiskasvatusta ja perusopetusta niin, että jokainen perusopetuksesta valmistuva nuori omaa riittävän luku-, kirjoitus- ja laskutaidon? Miten vahvistaisitte kulttuurialan toimintaedellytyksiä? Miten tukisitte liikunnallisen elämäntavan yleistymistä?**

SDP:n sivistyspolitiikka perustuu visioon maailman osaavimmasta kansasta. Alkavalla hallituskaudella on erityisesti keskityttävä peruskoulun opetustyön laadun vahvistamiseen, sillä oppilaiden väliset erot osaamisessa ovat kasvaneet ja oppilaan taustan vaikutus oppimistuloksiin on voimistunut. Samalla on tarkasteltava koko koulutuspolkua varhaiskasvatuksesta korkeakoulutukseen ja työelämän aikaiseen osaamisen kehittämiseen.

Suomalainen **varhaiskasvatuksen** osallistumisaste on saatava pohjoismaiselle tasolle. Maksuton varhaiskasvatus on ulotettava aluksi yli 3-vuotiaille edeten vanhemmista ikäluokista kohti nuorempia. Esiopetuksen on mahdollistettava 5-vuotiaille käynnissä olevien kokeilujen mukaisesti. Yksityisten koulujen voitontavoittelunkielto on laajennettava myös varhaiskasvatukseen.

Peruskoulu tarvitsee pikaisesti vahvistamista ja samalla tulevaisuutta silmällä pitäen on tehtävä perusopetuslain parlamentaarinen kokonaisuudistus ja opetussuunnitelmatyön päivitys jatkoksi oppivelvollisuuden uudistamiselle. Välittömästi on huolehdittava, että peruskoulutuksen rahoitus vastaa muun muassa tuntikehykseen tarvittavan kasvun ja oppimisen tuen tarpeisiin. Uudistuksissa pidetään henkilöstö tiiviisti mukana.

**Toisen asteen** uudistuksen toimeenpanoa on jatkettava ja toisen asteen resursseja on vahvistettava. Perus- ja toisen asteen koulutuksen on oltava kaikkien saavutettavissa. Suomeen muuttavien perheiden lasten integroituminen suomalaiseen koulujärjestelmään on tärkeää sopeutumisen ja kotoutumisen näkökulmasta. Tarvitaan tukea kotimaisten kielten nopeampaan oppimiseen.

**Korkeakoulutuksen** osalta tavoitteeksi on asetettava 60 prosentin korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuus alle 35-vuotiaista 2030-luvulla, jonka jälkeen koulutustason nousun on jatkuttava. Korkeakoulujen valintajärjestelmää tulee kehittää ja tasapainottaa tulevaisuudessa niin, että se tukee opiskelijoiden hyvinvointia ja estää toisen asteen opintojen turhaa pidentymistä. Kansainvälisten opiskelijoiden määrää lisätään vähintään kolminkertaiseksi vuoteen 2030 mennessä ja parannetaan heidän mahdollisuuksiansa työllistyä Suomessa.

Osaamisen kehittyminen ei lopu tutkintoon, vaan jokaisella on oltava mahdollisuus **kehittää osaamistaan läpi työelämän**. SDP ehdottaa muutosturvaohjelmaa, joka tukee osaamisen päivittämistä uudelle alalle työelämää kohtaavien murrosten seurauksena. Työttömyysturvalla opiskelua on helpotettava. Työnantajan roolia ja vastuuta jatkuvassa oppimisessa työpaikoilla on lisättävä. Lisäksi on luotava selkeä lainsäädäntökehikko jatkuvalle oppimiselle.

SDP tavoittelee pitkällä aikavälillä kulttuurin rahoituksen kasvattamista osana valtion budjettia ja on sitoutunut siihen, että valtion rahoitus kulttuurille nousee yhden prosentin tasolle. Tekijänoikeuslainsäädännön kehityksessä on varmistettava tekijöiden neuvotteluaseman parantaminen ja kohtuulliset korvaukset. SDP on sitoutunut parlamentaariseen linjaukseen veikkausvoittovaroilla rahoitettujen toimintojen rahoitustasosta tuleville vuosille.

SDP haluaa tasata harrastamiseen liittyvää eriarvoisuutta. Matalan kynnyksen harrastusmahdollisuuksia on lisättävä ja harrastamisen kalleuteen pureuduttava. Tähän voidaan päästä mm. kohdistamalla seuratoiminnan kehittämistukea matalan kynnyksen harrastustoiminnan rakentamiseksi. Sosiaali- ja terveydenhuollon yhteydessä on oltava eri hallinnon tasojen välillä toimivat, yksilön kannalta sujuvat liikunnan palveluketjut sekä elintapaneuvonta.

**11. Oletteko sitoutuneet parlamentaarisen TKI-ryhmän hyväksymään tavoitteeseen nostaa tutkimus- ja kehittämismenot neljään prosenttiin suhteessa bruttokansan-tuotteeseen vuoteen 2030 mennessä? Sitoudutteko varmistamaan, että Suomessa on riittävästi osaajia tutkimus- ja kehittämistyöhön?**

SDP on sitoutunut tavoitteeseen nostaa tutkimus- ja kehittämismenot neljään prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen vuoteen 2030 mennessä parlamentaarisen TKI-työryhmän raporttien mukaisesti. Riittävän osaajien määrän turvaaminen on keskeinen edellytys tavoitteen toteutumiselle.

**12. Millä keinoin olisitte valmiita keventämään ihmisille, yrityksille ja julkiselle sektorille normeista ja byrokratiasta aiheutuvia kustannuksia sekä hallinnollista taakkaa?**

SDP tavoittelee avointa, tehokasta ja toimivaa julkista hallintoa, joka mahdollistaa kansalaisten yhdenvertaisen kohtelun sekä yritysten reilut ja tasapuoliset toimintaedellytykset.

Keskeisiä keinoja tässä työssä voivat olla erilaisten lupa- ja käsittelyprosessien sujuvoittaminen, digitaalisiin palveluihin ja automatiikkaan sekä kansalaisten digitaitoihin tehtävät panostukset. Monipuolisella teknologialla ja digitaalisilla palveluilla voidaan osaltaan myös parantaa työntekijöiden jaksamista ja palveluiden vaikuttavuutta.

**13. Millä konkreettisilla keinoilla parantaisitte suomalaisen ruoantuotannon ja metsätalouden tulevaisuutta?**

Metsät ovat Suomelle tärkeä ja moninainen hyvinvoinnin lähde. Metsätalouden kestäviä toimintatapoja on vahvistettava ja jatkettava pitkäjänteiseen tutkimustietoon pohjautuen. Sektorilla tulee tukea korkeamman jalostusarvon tuotteiden luomista ja vientiä sekä jatkaa puurakentamisen edistämistä.

SDP katsoo, että Suomen tulee toimia ja vaikuttaa aktiivisesti Euroopan unionissa, jotta kestävästi toimiva metsäteollisuus nähdään tulevaisuudessakin osana unionin ilmastopoliittisia ratkaisuja.

SDP:n keskeisenä tavoitteena maatalouspolitiikassa on turvata suomalaista ja eurooppalaista ruoan huoltovarmuutta rakentamalla ilmastokestävämpää ruokajärjestelmää. Maatalouden fossiiliriippuvuuden vähentäminen on olennaista niin ilmasto- ja ympäristönäkökulmien kuin huoltovarmuuden kannalta.

Näitä tavoitteita on mahdollista edistää useilla keinoilla. Kotimaista lannoitetuotantoa ja maaperän kasvukuntoa parantavia menetelmien käyttöä on lisättävä. Biokaasutuotannon tukemista tulee jatkaa. Kestävää viljelyä ja ilmastoystävällisiä tuotantomuotoja, kuten luomu- ja kasvispohjaista ruokatuotantoa on edistettävä. Työtä maatalouden kannattavuuden sekä elintarvikeinnovaatioiden ja viennin edistämisen eteen on jatkettava erillisten ylivaalikautisten ohjelmien avulla.

Suomalaisen ruuantuotannon osaaminen ja korkea laatu luovat mahdollisuuksia viennin kasvuun omalla sektorillaan. Elintarvikeviennin lisääminen seuraavalla hallituskaudella vahvistaa alan yritysmahdollisuuksia, kasvua ja työllisyyttä.

**14. Miten edistäisitte talouskasvua, elinvoimaa sekä yritysten ja yrittäjien toimintaedellytyksiä koko Suomessa? Miten vahvistaisitte Suomen houkuttelevuutta investointikohteena?**

SDP pitää elinkeinorakenteen monipuolistumista edellytyksenä Suomen kestäväälle kasvulle. SDP:n tavoitteena on, että Suomen viennin kestävä kasvu on vähintään verrokkimaiden tasolla.

Tätä tavoitetta voidaan edistää useilla keinoilla. Yrityksien kansainvälistymistä on tuettava nykyistä vahvemmin ja strategisemmin. Yrityksille tulee tarjota selkeä kansainvälistymisen kasvupolku. Samalla tarjottavien palveluiden ja tukijärjestelmän on toimittava yrityslähtöisesti. Myös valtion omistajapolitiikan tärkeänä tehtävänä on tukea kasvua, työllisyyttä, viennin edellytyksiä ja elinkeinorakenteen uudistumista sekä rakentaa uutta luovaa omistajuutta.

Yritykset toivovat ennen kaikkea ennakoitavuutta. Tällä hallituskaudella on erityisen tärkeää tuottaa varmuutta epävarmaan aikaan ja luotettavuutta vaihteleviin olosuhteisiin. Elinkeinoelämän luottamus hiilineutraaliuden tavoitteeseen ja uusiutuvaa energiaa edistävään linjaan näkyy jo julkaistuista ennätystason investointisuunnitelmista. Suomen ei pidä poiketa ilmastopolitiikan linjasta.

Alkavalla vaalikaudella on tärkeää valmistella kattava elinkeino- ja teollisuuspoliittinen ohjelma ja aloittaa sen toimeenpano. Ohjelman lähtökohtana on oltava Suomen suhteellisen kilpailukyyn kehittäminen, kansainvälisen logistiikan ratkaisujen luominen uudessa geopoliittisessa tilanteessa maalla, merellä ja ilmassa sekä korkeamman jalostusasteen vientituotteiden valmistaminen ja kehittäminen, myynti- ja markkinointi sekä vienninedistämisen organisoinnin (VKE) toimintojen uudistaminen. Keskeisenä osana ohjelmaa tulee olla digitalisaation ja datatalouden edistäminen Suomessa ja EU:ssa. EU-tasolla on edistettävä datan vapaata liikkuvuutta, sekä vapaiden ja kilpailuun perustuvien digitaalisten sisämarkkinoiden luomista.

Tämä on tehtävä yhteistyössä elinkeinoelämän ja kanssa siten, että poliittinen päätöksenteko tukee elinkeinopoliittisten tavoitteiden saavuttamista ratkaisukeskeisesti sekä talousympäristön ja vientimarkkinoiden kysyntä ja kehitys huomioiden. Niin teollisuuden kuin julkisen sektorin digitalisaation edistäminen on asetettava avainasemaan kilpailukyyn lisäämisessä.

Euroopan Unionissa ja Suomessa kriittisten raaka-aineiden saannin turvaaminen, riippuvuuksien tunnistaminen sekä hankintaketjujen monipuolistaminen on välttämätöntä. Tuonnin lisäksi kansallista omavaraisuutta turvataan tukemalla raaka-aineiden kestävää primäärituotantoa kotimaassa sekä niiden jatkojalostusta, teknologiavalmistusta sekä

tutkimus- ja kehitystoimintaa.

Uusien teknologioiden, osaamisen ja palveluiden ympärille rakentuvat start up -yritykset ovat tärkeitä Suomen kestäväälle kasvulle. Korkeakoulujen, yksityisen sektorin ja valtion yhteistyössä on varmistettava kasvuyritysten rahoitus, innovaatioiden nopea skaalaaminen ja osaavan johdon ja henkilöstön saaminen yrityksiin.

### **15. Millä keinoilla vahvistaisitte kaupunkien ja kuntien elinvoimaa ja investointikykyä muuttuneessa toimintaympäristössä?**

SDP katsoo, että Suomi tarvitsee vahvaa kaupunkipolitiikkaa, joka perustuu valtion, kaupunkien ja kaupunkiseutujen vuoropuheluun sekä päättyneellä vaalikaudella ministeriöiden ja kaupunkien yhteistyönä laadittuun kansallisen kaupunkistrategiaan 2020-2030.

Suurimpien kaupunkien mahdollisuuksia toimia alueellisen sekä kansallisen elinvoiman moottoreina tulee edistää. Osana tätä työtä erityistä huomiota on kiinnitettävä kasvavien kaupunkien mahdollisuuksiin hillitä asumiskustannusten nousua ja torjua segregatiota, sekä ongelmalähiöiden syntymistä.

Kuntasektorin tulevaisuutta tulee vaalikauden aikana tarkastella pidemmällä aikavälillä. Samalla kunnilla tulee olla työrauha niiden tehtävien osalta hyvinvointialueiden aloitettua vasta hiljattain.

Kuntatalouden, kuntien tehtävien ja rahoitusjärjestelmän lähtökohtana tulee olla jokaisen kunnan riittävä elinvoima ja mahdollisuus huolehtia lakisääteisistä velvoitteistaan sekä paikallisella tasolla järjestettävistä palveluista. Esimerkiksi työllisyysasteen näkökulmasta on tärkeää huolehtia, että työvoimapalveluiden siirtyminen kuntiin 2025 alusta toteutuu suunnitellusti.

Kuntien tehtävien painottuessa koulutukseen ja varhaiskasvatukseen on vältettävä sellaisia kuntatalouteen kohdistuvia leikkauksia, jotka vaarantaisivat kuntien edellytykset toteuttaa näitä velvoitteitaan laadukkaasti. Valtion, kuntien ja hyvinvointialueiden yhteistyötä on vahvistettava ja lisättävä päättyneellä vaalikaudella laaditun julkisen hallinnon strategian mukaisesti, jotta mahdollistetaan julkisen hallinnon kehittäminen kokonaisuutena.

Valtion tarjoama asiantuntijatuki esimerkiksi digitalisaatiossa ja kyberturvallisuudessa on tärkeää varsinkin pienemmille kunnille. Valtion palveluiden kokonaisuuden uudistamista digitaalisiin palveluihin ja viranomaisten yhteisiin palvelupisteisiin perustuen on jatkettava jo meneillään oleviin alueellisten kokeilujen kokemusten pohjalta.

**16. Mitkä ovat mielestänne tärkeimmät keinot päästöjen vähentämiseksi? Millä keinoin olette valmiita edistämään Suomen hiilineutraalisuustavoitetta ja suomalaisten yritysten puhtaan viennin kasvattamista? Oletteko valmiita luomaan edellytykset uusille ydinvoimainvestoinneille ja pienydinvoimalle?**

SDP:lle on ehdottoman tärkeää, että Suomi pitää kiinni 2035 ilmastotavoitteesta ja että tätä tavoitellaan sosiaalisesti oikeudenmukaisin keinoin.

Tulevan hallituksen on varmistettava hiilineutraaliuden toteutuminen Suomessa vuoteen 2035 ja siirtymä hiilinegatiiviseksi pian sen jälkeen. Tällä vaalikaudella tarvitaan jo suunnitelmat, jolla vähennetään 2030-luvun päästöjä ja edetään kohti hiilinegatiivisuutta nykyisen 2035 tavoitteen saavuttamisen jälkeen. Hiilineutraaliustavoitteen saavuttaminen edellyttää entistä kunnianhimoisempaa yhteistyötä valtion, alueiden ja kuntien sekä elinkeinoelämän kesken. Erilaisilla kannustimilla kuten päästökaupalla, veroilla ja tuilla on jatkossakin olennainen rooli vähäpäästöisemmän kulutuksen ja tuotannon edistämisessä. Ilmastotoimien kustannusten on jakauduttava oikeudenmukaisesti.

Suomalainen elinkeinoelämä on ottanut vihreän siirtymän omaksi tavoitteekseen ja odottaa myös saavansa sen varhaisella toteuttamisella kilpailuetua. Suurin osa vihreän siirtymän investoinneista tapahtuu yksityisen sektorin toimesta osana normaaleja kehittämistoimenpiteitä ja investointisyklejä. Tarvittavan teknologian kehittämistä on kuitenkin myös tuettava ja osoitettava riittävä rahoitus vihreän teknologian TKI-investointeihin.

Samalla lainsäädännöllisiä välineitä ja työkaluja energiamarkkinoiden häiriötilanteisiin tulee edelleen kehittää erityisesti kuluttajien suojelun näkökulmasta.

Energiapolitiikan tavoitteena on nopea siirtymä uusiutuviin ja päästöttömiin energiamuotoihin ja irrottautuminen fossiilienergiasta. Siirtymällä puhtaaseen energiaan lisätään Suomen toimitus- ja huoltovarmuutta sekä turvataan edullinen energia kuluttajille ja yrityksille. SDP:n tavoitteena on sähkömavarainen Suomi vuonna 2025 ja pitkän aikavälin tavoitteena on, että polttoon perustuvista energiatuotantomuodoista luovutaan. SDP kannattaa laajaa päästöttömän energian tuotantopalettia ja on valmis edistämään ydinvoiman ja pienydinvoiman rakentamista ja pilotointia Suomessa.

**17. Miten torjuisitte luontokatoa ja vahvistaisitte luonnon monimuotoisuutta?**

SDP haluaa pysäyttää Suomen luonnon monimuotoisuuden heikkenemisen ja kääntää sen elpymisuralle.

Tätä tavoitetta voidaan edistää esimerkiksi luomalla luontopolitiikalle selkeät lainsäädännölliset kehykset ja tavoitteet ilmastopolitiikan välineiden tapaan. Ilmastolain tapainen luontolaki edistäisi luontopolitiikan toteutumista.

Maan- ja luonnonvarojen käytön on jatkossa perustuttava kokonaisheikentymättömyyden periaatteeseen. Tämä voidaan toteuttaa esimerkiksi tuomalla ekologisen kompensaation periaate lainsäädäntöön sekä säätämällä maankäytön muutosmaksusta. Ekologisen kompensaation avulla ihmisen toiminnasta luonnon monimuotoisuudelle yhtäällä aiheutunut haitta hyvitetään lisäämällä luonnon monimuotoisuutta toisaalla. Tuotantoeläinten ja lemmikkien hyvinvointi ja eettinen kohtelu on turvattava lainsäädännöllä. Eläinten hyvinvointilakia tulee kehittää tulevalla vaalikaudella.

Kestävän metsäpolitiikan rinnalla on huolehdittava hiilinielusta sekä metsien riittävästä suojelusta. Metsälaki tulee uudistaa niin, että lain tavoitteet palvelevat sekä ilmasto- että monimuotoisuushaasteiden kestävää ratkaisua.

**18. Sitouduttko Suomen jäsenyyteen Euroopan unionissa ja puolustusliitto Natossa?  
Oletteko sitoutuneet aloitteellisen ja rakentavan EU-politiikan tekemiseen mahdollisessa hallitusvastuussa? Mitkä ovat mielestänne Suomen tärkeimmät EU-vaikuttamisen kohteet vaalikauden aikana?**

SDP on täysin sitoutunut Suomen jäsenyyksiin sekä Euroopan Unionissa että puolustusliitto Natossa. Suomen tulee olla aktiivinen, yhteistyökykyinen sekä rakentava jäsen sekä unionissa että liittokunnassa.

SDP:n tavoitteena on sosiaalisesti, ympäristöllisesti ja taloudellisesti kestävä Euroopan unioni, jonka toimintaa ohjaavat yhteiset vapauden, demokratian ja oikeusvaltioperiaatteen arvot. Oikeusvaltioperiaatteen turvaaminen edellyttää, että Suomi tukee käytössä olevien unionin oikeusvaltiövälineiden (ml. ehdollisuusasetus) soveltamista. EU:n on oltava vahva globaali toimija ja turvallisuusyhteisö.

EU:n lähialueiden vakautta lisäävässä laajentumispolitiikassa olennaista on Ukrainan EU-jäsenyyksien nopeuttaminen sekä tukemalla Ukrainan jäsenyyksivalmiuksia että sitoutumalla siihen, että jäsenyys toteutuu jäsenyyskriteerien täytyessä.

Suomen tärkeimpiin EU-vaikuttamisen kohteisiin alkavalla vaalikaudella kuuluu EU:n strategisen autonomian tarkastelu sekä vapaiden ja kilpailuun perustuvien sisämarkkinoiden toiminnan turvaaminen. Suomen vakiintunut kokonaisturvallisuuden malli tarjoaa hyviä lähtökohtia tähän keskusteluun. Kriittisiä riippuvuuksia sekä niistä koituvia riskejä Suomen taloudelle ja yhteiskunnalle tulee kuitenkin tarkastella myös kokonaisvaltaisemmin koko unionin tasolla. Samalla Suomen tulee aktiivisesti tavoitella paitsi strategiseen autonomiaan kytkeytyvien investointien, myös vihreän ja digitaalisen siirtymän innovaatioiden luomaa kasvua, työpaikkoja ja hyvinvointia.

**19. Miten rakentaisitte Suomen roolia aktiivisena sekä turvallisuutta ja vakautta lisäävänä Naton jäsenenä? Oletteko valmiita pitämään puolustusmenot 2 prosentissa BKT:sta ja tekemään tarvittavat panostukset Suomen huoltovarmuuden turvaamiseen?**

Suomen aseman ja roolin rakentaminen puolustusliitto Natossa on tulevan hallituskauden merkittävimpiä ulko- ja turvallisuuspoliittisia tehtäviä.

SDP katsoo, että Suomen tulee olla aktiivinen, yhteistyökykyinen ja rakentava puolustusliiton jäsen. Suomen tulee ensi sijassa edistää Ruotsin jäsenyyshakemuksen hyväksymistä. Ruotsin jäsenyys avaa myös uusia mahdollisuuksia ja muotoja pohjoismaiselle yhteistyölle.

Suomen tulee myös edistää määrätietoisesti EU-Nato-yhteistyötä siten, että niiden tehtävät täydentävät eivätkä korvaa toisiaan. Hyvänä esimerkkinä tästä voi toimia yhteistyö hybridiuhkien torjunnassa.

Suomen tulee osallistua monipuolisesti Naton rauhan ajan puolustuksen tehtäviin. Samalla tulee vahvistaa kahden- ja monenvälisen puolustusyhteistyön muotoja kaikkien Naton jäsenten sekä erityisesti pohjoismaiden, Yhdysvaltojen ja Viron kanssa.

Suomen roolin perusta Naton jäsenenä on uskottava, Nato-yhteensopiva puolustus. Tämän tulee perustua jatkossakin asevelvollisuusarmeijalle sekä moderneille puolustuskäytännöille. SDP katsoo, että puolustusmäärärahojen taso tulisi pitää vähintään kahdessa prosentissa bruttokansantuotteesta Natossa hyväksytyjä tavoitteita ja sitoumuksia seuraten.

Epävarma geopoliittinen toimintaympäristö korostaa huoltovarmuuden merkitystä. SDP on tulevaisuudessakin valmis tekemään tarvittavat päätökset Suomen oman puolustustarvike- ja materiaaliuutannon sekä huoltovarmuuden turvaamiseksi yhteistyössä lähimpien kumppaneidemme, erityisesti Ruotsin kanssa.

Nato-jäsenyys edellyttää Suomelta sitoutumista turvallisuuden ja vakauden edistämiseen. Tätä tavoitetta Suomi toteuttaa parhaiten jatkamalla pitkäjänteistä ja arvopohjaista kehitysyhteistyötään erityisesti hauraissa ja konfliktiherkissä maissa.

**20. Sitoudutteko jatkamaan Ukrainan aseellista, poliittista, taloudellista ja humanitaarista tukemista?**

SDP on sitoutunut jatkamaan ja vahvistamaan Suomen tukea Ukrainalle niin aseellisen, poliittisen, taloudellisen kuin humanitaarisen avun osalta. Tukipäätösten on tarkoituksenmukaista olla jatkossakin kehyspoikkeuksen piirissä ja ne tulee tehdä osana kansainvälistä koordinaatiota Ukrainan tarpeet huomioiden.

Jälleenrakennuksessa yksityisellä sektorilla tulee olemaan keskeinen rooli ja tämä avaa myös mahdollisuuksia suomalaisille yrityksille. Samalla kun tuemme suomalaisten yritysten pääsyä mahdollisesti avautuviin kansainvälisiin ja EU - rahoituskanaviin, on selvitettävä kansallisia keinoja tukea suomalaisten yritysten liiketoimintaa jälleenrakentajina Ukrainassa.

**21. Miten vahvistaisitte sisäistä turvallisuutta ja oikeusvaltiota? Oletteko sitoutuneet oikeusjärjestelmän ja poliisin toimintakyvyn takaavien resurssien varmistamiseen? Millä keinoin torjuisitte jengi- ja nuorisorikollisuutta?**

SDP katsoo, että vahva ja toimiva oikeusvaltio on toimivan yhteiskunnan perusta. SDP:n tavoitteena on, että tulevalla hallituskaudella parannetaan oikeudenhoidon toimivuutta, puututaan oikeusprosessien pituuteen sekä kustannuksiin. Myös eri vähemmistöjen perusoikeuksien toteutumista tulee aktiivisesti edistää.

SDP on sitoutunut oikeusjärjestelmän ja poliisin toimintakyvyn takaavien resurssien varmistamiseen. Samalla tarvitaan jatkuvaa kehitystyötä, jotta väistämättä aina rajalliset resurssit saadaan sisäisen turvallisuuden viranomaisissa käytettyä mahdollisimman tehokkaasti.

Jengi- ja nuorisorikollisuuteen on mahdollista puuttua tavoilla, jotka yhdistävät rikosoikeuden keinoja, sosiaali- ja lastensuojelun toimintaa sekä peruspalveluita. Laajin vaikuttavuus saadaan syrjäytymistä ennaltaehkäisevällä toiminnalla, joka lähtee varhaiskasvatuksesta ja turvallisen koulupolun takaamisesta jokaiselle. Rikoksien piiriin ajautumista voidaan torjua moniammatillisella viranomaisyhteistyöllä, jossa pyritään löytämään ja tunnistamaan syrjäytymisvaarassa olevia ja oireilevia nuoria ja tarjoamaan heille ja heidän perheilleen kohdennettua tukea ja apua. Toiminta edellyttää riittäviä resursseja perheisiin kohdistuvaan sosiaalityöhön, etsivään nuoristyöhön sekä lastensuojeluun ja toisaalta nykyistä laajemmin ja tehokkaamman tietojenvaihdon mahdollistamista viranomaisten välillä. Samalla SDP katsoo, että myös nykyistä tehokkaampia rikosoikeudellisia keinoja tarvitaan.

SDP katsoo, että oikeusvaltion ja demokratian toteutumisen kannalta on keskeistä, että Yleisradion ja riippumattoman median toimintaedellytykset turvataan. Puolueettoman tiedonvälityksen varmistamiseksi Yleisradion valvonnan tulee jatkossakin olla parlamentaariseen toimintaperiaatteeseen nojaavaa.

**22. Sitoudutteko yhdenvertaisen ja tasa-arvoisen Suomen rakentamiseen? Sitoudutteko kansainvälisten ihmisoikeussopimusten kunnioittamiseen?**

SDP on sitoutunut rakentamaan yhdenvertaista ja tasa-arvoista Suomea, joka noudattaa kansainvälisiä sopimuksia ja sitoumuksia sekä kunnioittaa ihmisoikeuksia.

**23. Mikäli saatte tavoitteitanne hallituksen ohjelmaan, oletteko valmiita osallistumaan Petteri Orpon kokoamaan enemmistöhallitukseen ja sitoutumaan ohjelman toimeenpanoon kokonaisuudessaan? Jos ette ole valmiita osallistumaan hallitusvastuuseen, oletteko valmiita tukemaan puolueenne tavoitteiden toteuttamista hallituksen ulkopuolelta?**

SDP on valmis osallistumaan Petteri Orpon kokoamaan enemmistöhallitukseen ja sitoutumaan ohjelman toimeenpanoon kokonaisuudessaan, mikäli hallitusohjelmasta saavutettu

neuvottelutulos vastaa keskeisiltä ja riittävältä osin sosialidemokraattien tavoitteita. Sosialidemokraatit edistävät tavoitteitaan parlamentaarisesti kaikissa tilanteissa.

**24. Onko eduskuntaryhmälläne ehdottomia hallitusratkaisuun vaikuttavia kynnyskysymyksiä hallituksen ohjelman tai hallituskokoonpanon osalta?**

SDP on valmis osallistumaan hallitukseen, joka edistää sosiaalisesti, taloudellisesti ja ympäristöllisesti kestävää politiikkaa ja joka ei kohdista leikkauksia hyvinvointivaltion perustehtäviin kuten sosiaali- ja terveystalouteen, koulutukseen tai sosiaaliturvaan. Tämä tarkoittaa myös sitoutumista ihmisarvon kunnioitukseen sekä kunnianhimoiseen ilmastopolitiikkaan.